

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КРИВОРІЗЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Психолого-педагогічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

Реєстраційний №_
«   »_   20_p.

**СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

студентки групи СП-м-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
освітньо-професійна програма «Соціально-
педагогічна робота з дітьми та молоддю»
Васютіної Юлії Геннадіївни

Керівник: к.п.н., доцент кафедри соціальної
педагогіки і соціальної роботи
Шимко Ія Миколаївна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Васютіна Юлія Геннадіївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

Роботу виконано на кафедрі соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету, Міністерство освіти і науки України.

Захист кваліфікаційної роботи відбудеться «9» грудня 2023 року об_ годині на засіданні екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо- професійної програми «Соціальна робота».

Адреса: Навчальний корпус №4 Криворізького державного педагогічного університету, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Героїв АТО, буд. 79А.

Науковий керівник:

Шимко Ія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету

Рецензент:

Василюк Тамара Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Криворізького державного педагогічного університету

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	9
1.1. Соціальна політика України та ЄС. Поняття “євроінтеграції”.....	9
1.2. Соціалізація дітей і молоді на сучасному етапі в умовах євроінтеграції....	13
1.3. Соціально-педагогічні особливості соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції.....	17
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	24
2.1. Соціально-психологічний портрет дітей та молоді в сучасному світі.....	24
2.2. Визначення соціально-педагогічних умов успішної соціалізації дітей і молоді на сучасному етапі євроінтеграції.....	27
Висновки до другого розділу.....	33
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ....	35
3.1. Соціально-педагогічна програма соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції.....	35
3.2. Методичні рекомендації з організації соціально-педагогічної роботи соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції.....	38
Висновки до третього розділу.....	41
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження: До розгляду питання соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції зумовлюють соціально - економічні та політичні перетворення, які відбуваються в сучасній Україні. Розвиток української державності, активна інтеграція в європейському просторі в сфері економіки, політики та освіти - одне із головних завдань на шляху демократизації нашої держави. Соціалізація дітей і молоді в умовах євроінтеграції, що на думку багатьох науковців та вчених, є гарантією розвитку громадянського суспільства в нашій державі, бо саме молоде покоління реалізує свій потенціал і готовність діяти в інтересах держави.

Вивчення даної проблеми зумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку нашої країни питання стосовно “євроінтеграції” вимагає уваги до шляхів заохочення молоді в усіх сферах діяльності країни.

Саме від молоді залежить майбутнє країни - така ідея на сьогодні має бути реалізована в Україні. Молодь та діти – це та частина суспільства, яка має свою віру в майбутнє, прагнення до кращого, енергію, потенціал, має реалізовуватися у своїй країні, відчуваючи при цьому підтримку співвітчизників. Енергійні діти та молодь – це сподівання на стабільний соціально – економічний розвиток, можливість для держави бути конкурентоспроможною на території світового ринку, йти в один крок з інноваціями. Тому дуже важливо вивчати соціалізацію дітей та молоді в Україні саме під впливом інтеграції у Європейський простір.

Дослідженнями процесу соціалізації займаються безліч відомих вчених та науковців, серед яких: М. Багмета, Н. Даниленко, В. Гладких, Е. Еріксон, В. Ємельянова, А. Капська, О. Карасик, М. Лукашевич, Дж. Марк-Болві, В. Москаленко, О. Іванова, Т. Семігіна, І. Талаш, А. Тащенко, М. Херндон, І. Шимко та ін.

Дослідженням явища та проблематики євроінтеграції займаються: Е. Моравчік, Дж. Рупнік, О. Сушко.

Активно веде свою роботу Міністерство соціальної політики щодо реалізації ряду важливих реформ та запровадження європейських стандартів і норм, що мають підвищити на новий рівень якість життя громадян.

12 червня 2020 року НАТО надало Україні статус партнера розширених можливостей. Таке рішення розуміється як значний внесок України перед обов'язками НАТО, а також демонструє вірність Альянсу своїм партнерам. Програма розширених можливостей має перевагу щодо розширеного доступу до навчання і обміну інформацією, тісної співпраці у часи криз, питань безпеки.

Військова агресія РФ відкрила нове вікно можливостей для прискорення інтеграції України у природне цивілізаційне середовище – до європейської сім'ї. Для ефективної інтеграції маємо спиратися на правову базу, яка включає такі законодавчі акти: Міжнародний договір про партнерство, співробітництво та спільні дії між Європейським Союзом і його державами-членами та Україною; Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики"; Закон "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу"; указ Президента України "Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)"; указ Президента України "Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу"; указ Президента України "Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу"; Постанова Кабінету Міністрів України "Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" тощо.

Вищезазначене обумовило вибір вивчення проблеми **“Соціально-педагогічні особливості соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції”**, яка є важливою для сьогодення, тому що на території України відбуваються у всіх соціальних відносинах суттєві зміни. Це питання дуже цікавить не тільки вчених та науковців, але і дослідників усіх рівнів.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та визначити соціально-педагогічні особливості ефективної соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції та розробити відповідну програму.

Завдання дослідження:

1. Розглянути поняття “євроінтеграції”, його характеристику та нормативно-правове забезпечення.
2. Проаналізувати наукову літературу, розкрити поняття “соціалізації” та соціально-психологічні особливості дітей і молоді.
3. Визначити соціально-педагогічні особливості соціалізації дітей і молоді щодо їх інтеграції у Європейський простір.
4. Розробити соціальну-педагогічну програму соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції.
5. Надати методичні рекомендації щодо успішної соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції.

Об’єктом дослідження є: процес соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції.

Предмет дослідження: програма соціалізації дітей і молоді, які стикнулися з військовими подіями, в процесі євроінтеграції.

Гіпотеза дослідження: соціалізація дітей і молоді в умовах євроінтеграції буде ефективною, якщо враховувати наступні соціально-педагогічні умови:

-ознайомлення дітей і молоді з нормативно-правовою базою, постановами та законами, що стосуються питань євроінтеграції;

-сприяння обізнаності дітей і молоді в поняттях “євроінтеграція”, “соціалізація” та їх особливостей;

-вивчення соціально-психологічних особливостей дітей і молоді, задля успішної їх соціалізації в умовах євроінтеграції;

-застосування на практиці соціально-педагогічної програми щодо соціалізації дітей і молоді, які стикнулися з військовими подіями, в умовах євроінтеграції.

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення й аналіз наукової літератури, уточнення понять “євроінтеграція”, “соціалізація”, визначення їх змісту та обґрунтування соціально-педагогічних особливостей успішної соціалізації дітей і молоді в умовах Євроінтеграції;

емпіричні: анкетування, опитування, спостереження, бесіда, тестування задля конкретизації та уточнення критеріїв; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для визначення динаміки розвитку критеріїв успішної соціалізації та перевірки ефективності впровадження соціально-педагогічної програми щодо соціалізації дітей і молоді в умовах Євроінтеграції.

Апробація: публікація у збірнику наукових праць “Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи” м. Умань, 12 жовт. 2023 р. /МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Рівненський держ. гуманіт. ун-т [та ін.] ; [ред. кол.: Коляда Н., Кравченко О., Албул І. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2023. – С.51-56. Тема статті: “Соціалізація дітей та молоді в умовах євроінтеграції” (Васютіна Ю.Г., Шимко І.М.). Виступ в Польщі 25.11.2023 в Auditorium Maximum Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Krupnicza 33, Kraków з темою “Діти та війна. Техніки зцілення”.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблено програму соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції, яка може бути використана у роботі закладів загальної середньої освіти, а конкретно стане у нагоді працівникам соціально-психологічних служб при плануванні та організації роботи зі здобувачами освіти.

База дослідження: християнський центр Fundacja Proem Zako м. Закосчеле, Польща.

Структура кваліфікаційної роботи: вступ, 3 розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаної літератури (44), додатки (А, Б, В).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Соціальна політика України та ЄС. Поняття “євроінтеграції”

Соціальна політика характеризується цілеспрямованою діяльністю суб'єктів, що ставлять на меті забезпечити соціальний захист і створити сприятливі умови для розвитку безпечного соціального середовища громадян. Це комплекс державних і недержавних заходів, спрямованих на виявлення та узгодження інтересів соціальних груп, територіальних громад та особистості в цілому.

Метою соціальної політики України вважається створення умов для розвитку та оптимального функціонування соціальних відносин, всебічного розкриття творчого потенціалу людини, її сутнісних сил, досягнення в суспільстві суспільної злагоди і стабільності шляхом створення спеціальних умов [32].

Соціальна політика держави в Україні має на меті реалізацію за двома основними напрямками, поданими нижче у вигляді схеми (Рис.1.1).

*Рис. 1.1. Соціальна політика держави
[Розроблена автором]*

Задля швидкого прискорення європейської інтеграції України потрібно постійно вивчати європейський досвід організації та проведення соціальної політики, розробляти у відповідності з ним вітчизняної моделі соціальної політики та реалізовувати конкретні заходи з помітним соціальним результатом.

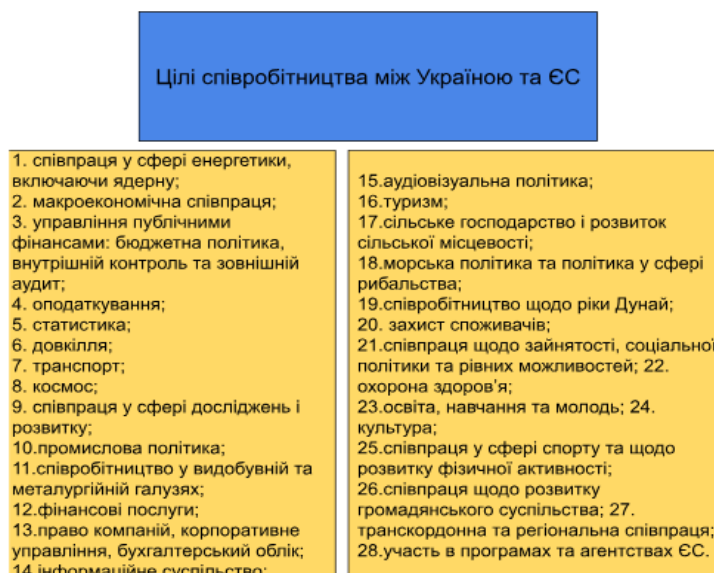
Тісно пов'язані між собою такі два поняття, як соціальна політика України та євроінтеграція.

Якщо говорити про євроінтеграцію, то варто звернути увагу на те, що час плине і все більше громадян усвідомлюють, що євроінтеграція є перспективою для успішності та процвітання нашої держави.

Пропонуємо розглянути суть цього поняття так, як його визначають різні джерела. Вікіпедія говорить: “процес європейської інтеграції — це складний і суперечливий соціально-економічний процес створення більш тісної співпраці між європейськими країнами. Він є проявом домінуючої тенденції сучасного історичного розвитку, яка означає посилення взаємозалежності між державами, переважно в економічній сфері, та подальше зближення цивілізованих, споріднених спільнот держав”[5].

Військові події, спричинені агресією РФ в бік України, підштовхнули до прискорення євроінтеграції України. 23 червня 2022 року Європейська рада надала Україні статус кандидата на членство в ЄС та відмітила високий рівень інтеграції українських освіти та науки.

Основними цілями співробітництва між ЄС та нашою країною виступають наступні, які ми можемо зобразити у вигляді схеми “Цілі співробітництва між Україною та ЄС” (Рис.1.2).

Рис. 1.2. “Цілі співробітництва між Україною та ЄС”
[Розроблена автором]

Необхідно зазначити, що до нормативно-правової бази стосовно питань європейської інтеграції, якою керується законодавство, належать наступні документи (Таблиця 1.1):

Таблиця 1.1.

“Нормативно-правова база євроінтеграції України”

N	Назва закону	Зміст документу
1	ЗУ “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” від 01.07.2010 № 2411-VI;	визначаються засади внутрішньої політики України у сферах розбудови державності, розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів, формування інститутів громадянського суспільства, національної безпеки і оборони, в економічній, соціальній і гуманітарній сферах, в екологічній сфері та сфері техногенної безпеки, а також засади зовнішньої політики України;
2	ЗУ “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”;	на виконання якого Кабінет Міністрів ухвалює щорічні плани заходів, національні програми з європейської інтеграції, План дій Україна – Європейський Союз;

3	ЗУ від 21.11.02 №228-IV;	“Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”;
4	Указ Президента України “Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)”;	Мета якого - це здійснення стратегічного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом, забезпечення входження України у європейський політичний, економічний і правовий простір, удосконалення механізму співробітництва України з Європейськими Співтовариствами;
5	Указ Президента України “Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади”;	Наголошує, що функції з планування законопроектної роботи та роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу за поданням міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, координації нормотворчої діяльності органів виконавчої влади та контролю за цією діяльністю здійснює Міністерство юстиції України;
6	Закон України від 15.01.2008 №117-VI	«Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз»

[Розроблена автором]

Соціальна політика європейського союзу визначає наступні тенденції:

- запроваджує умови соціального забезпечення, отримане в одній національній системі, що може бути змінене та запозичене в межах ЄС;
- за національним громадянством надає доступ до кваліфікованої роботи;
- прагне до гармонізації національної системи страхування;
- визнає право щодо рівної оплати за рівну працю чоловіків і жінок, яке поширюється на трудових мігрантів;
- встановлює правила гармонізації у сфері охорони здоров'я та безпеки, і так само правила стосовно бухгалтерської та податкової інформації.

Проаналізувавши все вищесказане, ми дійшли висновку, що «євроінтеграція» – це процес впровадження європейських норм в наше

українське законодавство. Він вважається єдиним економічним, соціальним та гуманітарним простором, де кордони та зайві обмеження були скасовані, щоб забезпечити вільний рух товарів, людей, послуг і капіталу, необмежений обмін інформацією, культурними та науковими цінностями [22]. Європейська інтеграція має тісний зв'язок із соціальною політикою України. Така взаємодія між ЄС та Україною має забезпечити стабільну економіку, відсутність корупції та достойний рівень існування громадян, стабілізацію ситуації з питань довкілля, а також правову державу.

1.2. Соціалізація дітей і молоді на сучасному етапі в умовах євроінтеграції

“Соціалізація – це процес розвитку особистості протягом всього його життя; проходячи через кризи і долаючи їх, особистість отримує основу для подальшого зростання”
Ерік Еріксон

Якщо казати про індивіда, то ним народжуються, а ось особистістю стають в процесі соціалізації. Соціалізація — це процес, коли індивід входить в соціальне середовище завдяки засвоєнню норм, ідеалів, цінностей і т. п. Процес соціалізації триває протягом усього життя людини.

Надзвичайно важлива сьогодні для України успішність соціалізації дітей і молоді, бо від цього залежить майбутнє українського суспільства.

Аналіз проблеми соціалізації дітей і молоді треба почати з уточнення термінів “діти” та “молодь”. Закон визначає одне з основних понять сімейного права - термін “дитина”. Згідно з ч. 1 коментованої статті дитиною вважається особа до досягнення нею повноліття, тобто 18 років. Таке визначення відповідає загальним міжнародним нормам. Відповідно до ст. 1 Конвенції про права дитини, дитиною є кожна людина до досягнення 18-річного віку, якщо за законом вона не досягає повноліття раніше. Європейська конвенція про здійснення прав дітей (Страсбург, 25 січня 1996 р.) також належить до дітей, які не досягли 18 років. Стосовно молоді - це не тільки майбутнє, але й “постійно

діюче сьогодення”. Тому важливо зрозуміти, наскільки вже сьогодні діти та молоде покоління розуміють зміст і характер майбутнього, наскільки несуть в собі дух епохи. Слід дати наукове визначення терміну “молодь”. Отже, молодь - соціальна та демографічна група із характерними для неї віковими, соціально-психологічними особливостями і цінностями, які зумовлюються рівнем соціального, економічного та культурного розвитку, особливостями соціалізації в українському суспільстві.

На нашу думку, сучасні діти та молодь чимось схожі і в той же час абсолютно різні. Отже, сучасні діти і молодь мають досить високий рівень пам'яті, розвинене логічне мислення, розвитку образного мислення.

Розглядаючи соціалізацію особистості дітей та молоді, варто описати вікові та психологічні особливості даної категорії. Пропонуємо зупинитись на концепції розвитку особистості, яку описує Ерік Еріксон, згідно з якою існує основний закон розвитку. Він передбачає на кожному новому етапі розвитку виникнення новоутворень. Розглянемо схему на основі фаз у періодизації за Е.Еріксоном (Рис.1.3).

Дошкільна фаза	до 6 років. Значущі особи – батьки, брати, сестри. Базова суперечність: ініціативність-пасивність. Формується ініціативність. Блокування ініціативності призводить до виникнення почуття провини, яка знижує активність дитини. Вирішальну роль при цьому відіграють ігри, спілкування з однолітками. Закладається почуття справедливості, прагнення виконувати правила.
Передпубертатна фаза	до 12 років. Головні особи – в шкільному середовищі, сусіди. Базова суперечність: спроможність-неповноцінність. Розвиваються почуття підприємливості та ефективності, цілеспрямованість. Найважливішими цінностями стають ефективність і компетентність. У негативному варіанті розвитку формується відчуття власної неповноцінності, яке спочатку виникає як усвідомлення своєї неспроможності у вирішенні якихось конкретних задач. У цьому віці закладається ставлення до праці.
Юність	до 18 р. Значущі оточуючі – ровесники. Основна суперечність: визнання, ідентичність – невизнання. З'являється відчуття власної унікальності, відмінності від інших. При негативному варіанті формується невиразне, дифузне, нестійке «Я», рольова й особистісна невизначеність. Стрімко розширюється репертуар особистісних ролей, кожна з яких юнак випробує, не заглиблюючись у виконання якоїсь окремої з них.

Рис. 1. 3. “Характеристика фаз у періодизації Е.Еріксона”

[Розроблена автором на основі джерела 40]

Дошкільна фаза. Центральним новоутворенням дитини дошкільного віку полягає у перебудові внутрішньої позиції дошкільника, яка готує його до вступу в школу, до оволодіння таким видом діяльності, як учіння. Крок за кроком дошкільник все більше розуміє гру як процес лише імітації дорослого життя. В цей період у дитини зростає інтелектуальний рівень, і це призводить до оцінки дитиною своїх реальних можливостей, до розуміння того, що важливо навчатися для справжнього входження у доросле життя. Дошкільник спостерігає за дорослим, який з повагою та серйозністю ставиться до навчання, і тоді сам прагне оволодіти цією діяльністю.

Передпубертатна фаза. В житті дитини зі вступом до школи відбуваються істотні зміни, змінюється соціальний розвиток, формується новий вид діяльності - навчальна діяльність.

Учбова діяльність є основою для розвитку у школяра основних психологічних новоутворень: у центр свідомості просувається домінуюча психічна функція - мислення, яке поступово починає визначати роботу всіх інших психічних процесів (пам'яті, уваги, сприйняття). Під час розвитку мислення інші функції теж стають довільними .

В молодшому шкільному віці також відбуваються зміни в змісті внутрішньої позиції дитини. Вона в цей період більш за все характеризується взаєминами з іншими людьми, і перш за все з однолітками. Саме в цей вік у дитини починають з'являтися бажання зайняти певне положення серед однокласників та однолітків. На емоційний стан учня початкової школи найбільше за все починають впливати його взаємовідносини з товаришами, відносини з вчителями та успіхи в навчанні.

Для сучасних дітей старшого шкільного віку визначальною є потреба в пізнанні самих себе, що зумовлено перш за все необхідністю повніше, доцільніше використати свої внутрішні можливості задля реалізації тих завищених вимог, які вимагають від них школа та родина.

Юність. У сучасних дітей в період юнацтва формуються нові бачення самосвідомості, серед яких найважливіше значення має прагнення визначити

своє місце в житті, в праці та в суспільстві, тобто їх самовизначення. У сучасного підлітка також виражене прагнення знайти своє місце в сім'ї, в суспільстві, реально оцінювати власні сили та можливості, пізнати складний світ людських відносин та самого себе.

Нинішню молодь більш за все турбують проблеми забруднення навколишнього середовища. Великими та серйозними проблемами молоді люди називають вживання наркотиків, голод, загрозу атомної війни і звичайні війни.

Діти сучасності з наполегливістю шукають серед свого оточення людей, яким притаманна активна життєва позиція, відвертість у стосунках. Для них це період пошуку і створення власного "Я".

Діти та молодь - це особистості, а особистість - це результат соціального становлення людини через шлях подолання труднощів і накопичення власного життєвого досвіду. Вирішальну роль становлення особистості дитини відіграє соціальне середовище, в яке вона потрапляє після народження.

В умовах євроінтеграції визначною складовою розвитку України є залучення дітей та молоді до активного соціального життя держави. Ця активність характеризується комплексом якостей і властивостей молодих людей, які є фундаментом їх професійної підготовки, морального вдосконалення, засвоєння цінностей і самореалізації в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

На сьогодні, коли в нашій країні докорінно змінюються соціально-суспільні відносини, що впливають на формування сучасної молодої людини, вивчення особливостей соціалізації дітей і молоді стає актуальною проблемою дослідництва, що привертає увагу не тільки вчених, але й практиків різного рівня - політиків, батьків, вчителів та соціальних працівників.

Підсумовуючи вищесказане, бачимо, що соціалізація - це в першу чергу процес розвитку особистості, яка поступово набуває соціально значущої свідомості та поведінкових характеристик з метою побудування своїх відносин із суспільством. Соціалізація має свої механізми, засоби та ін.

Важливу роль у процесі соціалізації відіграють діти та молодь, саме вони мають високий рівень мотивації в участі житті класу, громади, загалом суспільства, і саме це відповідає сучасному часу та європейським цінностям.

1.3. Соціально-педагогічні особливості соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції

Сучасне суспільство потребує громадянина високодуховного, творця своєї держави та культури. Ідея про те, що саме від молоді залежить майбутнє країни, в наш час як ніколи реалізується в Україні.

Дуже важливо вивчати соціалізацію молоді в Україні саме під впливом інтеграції у Європейський простір. Тому пропонуємо в даному розділі визначити поняття “соціально-педагогічні особливості соціалізація дітей і молоді в умовах євроінтеграції”.

У наш час заклади освіти є одним із провідних інститутів процесу соціалізації активного молодого покоління. Відповідно до оновлення педагогічних особливостей соціалізації в умовах євроінтеграції змінюється і завдання освітніх закладів, які в свою чергу мають бути відкритою виховною системою. Збільшення стихійної соціалізації молодого покоління в умовах євроінтеграції підштовхує до створення педагогічних умов, що здатні адекватно сприяти підвищенню ефективності соціалізації здобувачів освіти сучасної школи.

В умовах євроінтеграції суспільству надзвичайно потрібна така особистість, яка здатна до самоосвіти та саморозвитку, яка вміє застосовувати набуті знання у вирішенні практичних завдань, має стійкі норми та цінності, направляє свої дії на досягнення блага і для себе, і для інших.

В Концепції загальної середньої освіти, Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття, законах України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту” задекларовано саме ці пріоритети. В них ідеться мова про те, що необхідно формувати незалежну і відповідальну особистість, а також про

створення умов для її максимально високо рівня розвитку та самореалізації. Міністерство соціальної політики веде активну роботу в напрямку реалізації ряду важливих реформ та спрямування європейських стандартів і норм. Це допоможе підняти якість життя громадян на новий рівень.

Події сьогодні в Україні змусили вирішувати проблему соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції на новому незвичному рівні.

Доцільність соціалізації дітей і молоді в сучасних умовах визначається тим, що молодому поколінню бракує знань щодо нормативно-правової бази, постанов та законів, також соціального досвіду, що стосуються питань євроінтеграції.

Саме тому важливими завданнями сучасної соціально-педагогічної діяльності мають бути:

1. пошук нових педагогічних ідей для створення необхідних умов соціалізації дітей та молоді;
2. сприяння обізнаності дітей і молоді в поняттях «євроінтеграція», «соціалізація» та їх особливостей.

Отже, у зв'язку з наданням Україні статусу кандидата у члени Європейського Союзу перед нашою державою постає низка завдань, виконання яких дозволяє інтегрувати молодь та дітей України у загальноєвропейський простір, що позитивно вплине на розвиток нашої держави.

Відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (2020), громадянська та соціальна компетентність передбачають, що діти матимуть здатність діяти як відповідальний громадянин, брати участь у громадському та суспільному житті, беручи за основу критичне осмислення основних подій національної, європейської та світової історії. З цього випливає, що діти та молодь стануть учасниками євроінтеграційних процесів XXI ст., засвоюватимуть нову картину світу.

В даний час діти та молоде покоління в Україні переживає не кращі часи та є економічно вразливою, що, негативно впливає на процес формування здорового та ефективного демократичного суспільства. Держава має розробити плани та проекти, які допоможуть дітям та молоді підготуватися до складних умов життя, з якими зіштовхується зараз, адже молодь є спадкоємцем матеріальних та духовних благ, а також творцем нової, інноваційної демократичної системи.

Розглядаючи процес соціалізації особистості, варто зазначити, що вперше термін “соціалізація” був введений у систему понять американським соціологом Ф. Гідінгсоном наприкінці XIX століття і визначався як “процес розвитку соціальної природи людини”.

На сучасному етапі значно збільшилась кількість визначень процесу соціалізації. “Соціалізація” - це процес, коли людина усвідомлює себе в суспільстві як особистість. Соціалізацію розуміють як процес і результат засвоєння і відтворення особистістю активного соціального досвіду в подальшому житті. Під час процесу спільної діяльності і спілкування індивіда формується його соціальність, а саме культура мислення і почуттів, культура духовного життя і поведінки.

Соціалізація особистості, як це стало зрозуміло, - це постійний процес. Та його ефективно протікання залежить від деяких факторів. Представлено на рис. 1.4. основні фактори впливу на процес соціалізації.

Мезофактори і макрофактори змінити складніше, ніж мікрофактори. У цьому складному процесі формування особистості заклад освіти, як один з чинників соціалізації, відіграє важливу роль. Опишемо можливості закладу освіти у забезпеченні ефективного процесу соціалізації особистості здобувачів освіти.

Заклад освіти для дитини є тим важливим осередком, від якого залежить формування її світогляду, засвоєння соціальних норм, правил та моральних цінностей. Для того, щоб процес соціалізації дітей та молоді у закладі проходив у правильному напрямку, потрібні люди, які відповідатимуть таким

професійним якостям, як: вихованість, толерантність, емпатія, чуйність та уважність до оточуючих, ввічливість, комунікабельність. Також надзвичайно важливо створювати максимально сприятливі умов для соціалізації особистості в умовах позашкільля.

Дошкільна фаза	до 6 років. Значущі особи – батьки, брати, сестри. Базова суперечність: ініціативність-пасивність. Формується ініціативність. Блокування ініціативності призводить до виникнення почуття провини, яка знижує активність дитини. Вирішальну роль при цьому відіграють ігри, спілкування з однолітками. Закладається почуття справедливості, прагнення виконувати правила.
Передпубертатна фаза	до 12 років. Головні особи – в шкільному середовищі, сусіди. Базова суперечність: спроможність-неповноцінність. Розвиваються почуття підприємливості та ефективності, цілеспрямованість. Найважливішими цінностями стають ефективність і компетентність. У негативному варіанті розвитку формується відчуття власної неповноцінності, яке спочатку виникає як усвідомлення своєї неспроможності у вирішенні якихось конкретних задач. У цьому віці закладається ставлення до праці.
Юність	до 18 р. Значущі оточуючі – ровесники. Основна суперечність: визнання, ідентичність – невизнання. З'являється відчуття власної унікальності, відмінності від інших. При негативному варіанті формується невизначеність, дифузне, нестійке «Я», рольова й особистісна невизначеність. Стрімко розширюється репертуар особистісних ролей, кожна з яких юнак випробує, не заглиблюючись у виконання якоїсь окремої з них.

Рис. 1.4. Фактори впливу на процес соціалізації особистості
[Розроблено автором]

Діти та молодь соціалізуються через набуття соціального досвіду:

- у процесі комунікації з різновіковими групами людей;
- у процесі виконання певних соціальних ролей;
- під час залучення до різноманітної діяльності.

Процес соціалізації, як і будь-який інший процес, відбувається через систему методів, способів, засобів організації цієї діяльності, яка має виховний соціалізуючий вплив на дітей та молодь. Основними напрямками соціально-педагогічної діяльності соціального педагога закладу освіти вважаємо такі:

- діагностично-прогностичний;
- консультативний;

- профілактично-просвітницький;
- корекційний;
- організаційно-дозвіллевий.

Саме ці напрями роботи, на нашу думку, можуть мати найбільший виховний та соціалізуючий вплив на особистість молодого покоління. Вибір і впровадження того чи іншого напрямку соціально-педагогічної діяльності залежить від декількох факторів: віку, об'єкту впливу, форми роботи (групова, індивідуальна, сімейна), ступеня складності проблеми, професійної компетентності соціального педагога.

Діагностично-прогностичний напрям соціально-педагогічної діяльності в закладі освіти передбачає проведення опитувань, анкетувань, моніторингу здобувачів. Доречно його застосовувати для усіх вікових груп дітей. До компетенції викладачів та соціального педагога також належить прогнозування, завдяки якому можна передбачити можливі негативні явища чи процеси, і впровадження на ранніх стадіях відповідних заходів.

Надзвичайно важливим і в закладі освіти, і в усіх соціальних установах держави являється консультативний напрям соціально-педагогічної діяльності. Професійна консультація на сьогодні є тією формою надання соціально-педагогічної допомоги, яка здатна виконувати безліч функцій, зокрема: інформаційно-роз'яснювальну; правозахисну; виховну; соціальну; психологічну.

Профілактично-просвітницький напрям соціально-педагогічної діяльності призначений зменшити прояви негативних явищ серед дітей та молоді через систему профілактичних заходів. Просвітницькі заходи на актуальну тему із використанням сучасних технологій та залученням відповідних фахівців (медичні працівники, правозахисники, психологи тощо) забезпечують формування необхідних знань в учнів, тобто формуються соціальні норми.

Корекційний напрям соціально-педагогічної діяльності передбачає проведення заходів. Формами корекційної роботи можуть бути тренінги, навчальні екскурсії, рольові ігри, казкотерапія, ігрові вправи, проекти тощо.

Організаційно-дозвіллевий напрям соціально-педагогічної роботи забезпечує міжособистісне спілкування, встановлення психоемоційної рівноваги та змістовне цікаве дозвілля дітей і молоді через виставки, диспути, дискусії, вечори відпочинку, конференції, конкурсні та розважальні програми, просвітницькі акції тощо.

Україна не зважаючи на події, намагається здійснити європейську інтеграцію, стикається з важливим завданням підготовки своїх громадян до життя в умовах, які властиві європейським країнам. Одним з ключових аспектів цієї підготовки є соціалізація дітей та молоді, які мають знати і приймати цінності, норми та культуру європейських країн.

Соціалізація та євроінтеграція пов'язані між собою, оскільки євроінтеграція може впливати на процес соціалізації в Україні. Євроінтеграція може впливати на процес соціалізації в Україні, оскільки вона включає в себе імплементацію європейських стандартів у різних сферах суспільного життя таких, як стандарти охорони здоров'я, освіти, прав людини, бізнес-середовища тощо.

Отже, ми розглянули важливість вивчення соціалізації дітей та молоді в контексті інтеграції України в Європу та фактори впливу на процес соціалізації молодого покоління в цьому контексті.

Висновки до першого розділу

Обрана тема кваліфікаційної роботи «Соціально-педагогічні особливості соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції» є надзвичайно актуальною на сьогоднішній день. Соціалізація дітей та молоді в умовах євроінтеграції є викликом, оскільки потребує адаптації до нових соціально-економічних умов, культурних реалій та цінностей. Аналіз наукової літератури дозволяє чітко

охарактеризувати такі поняття, як: «євроінтеграція», «соціалізація» та визначення соціально-педагогічних особливостей, спрямованих на сприяння процесу соціалізації дітей та молоді в європейських умовах.

Слід зазначити, що європейська інтеграція – це процес приєднання країни до європейського співтовариства, що передбачає певні зміни в усіх сферах суспільного життя, включаючи політичну, економічну, соціальну та культурну. Також він спрямований на забезпечення стабільного розвитку для забезпечення ЄС.

Якщо говорити про соціалізацію, ми можемо визначити це поняття з наукового погляду на дану проблему. Отже – це процес, за допомогою якого людина засвоює соціальні норми, цінності, концепції та знання, необхідні для того, щоб нормально існувати та адаптуватися до свого соціального та особистого оточення. Соціалізація починається від народження і триває протягом усього життя.

Соціалізація та євроінтеграція пов'язані між собою, оскільки євроінтеграція може впливати на процес соціалізації в Україні.

Розглядаючи соціалізацію особистості дітей та молоді, варто розглядати вікові та психологічні особливості даної категорії, а також необхідно вивчати фактори впливу на процес соціалізації особистості.

У наступному розділі кваліфікаційної роботи розглянуто особливості соціально-психологічного портрету дітей та молоді, визначено та обґрунтовано комплекс соціально-педагогічних умов успішної соціалізації молодого покоління на сучасному етапі в умовах євроінтеграції.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДІЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1. Соціально-психологічний портрет дітей та молоді в сучасному світі

Перед тим, як визначити соціально-педагогічні умови успішної соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції логічним кроком стане визначення соціально- психологічного портрету такої дитини.

Багатьма вченими досліджується поняття “соціально-психологічний портрет”, зокрема такими як: О. Анісімов, О. Білоус, І. Ващенко, С. Коляденко, В. Рибалка та інші.

Деякі науковці вважають, що соціально-психологічний портрет являється одним із найважливіших факторів успішної діяльності особистості в усіх сферах життєдіяльності.

Якщо розглядати соціальний портрет українських сучасних дітей та молоді, то можна відмітити деякі їх особливості в різних галузях життєдіяльності.

Політика. Молоде покоління України замало цікавиться політикою, але пишається тим, що є громадянами нашої держави. Деякі діти бачать себе як громадяни світу. Щодо європейської ідентичності, то менша половина молоді України повністю відчувають себе як європейці. Якщо порівнювати за регіонами проживання, то самовизначають себе як громадянина світу та європейця найбільше молодь Києва та Західної України, а найменше — на територіях Сходу та Півдня. Діти та молодь України переконані, що місце їхньої батьківщини серед країн ЄС. Переважна більшість вважає, що Україна має всі шанси вступити до Євросоюзу. Більша частина молодих українців впевнені, що Україна і Росія вже давно перебувають у стані війни.

Освіта. Серед великої кількості молоді визначають, що освіта дає тільки диплом, ніж знання та навички, які знадобляться в майбутній професійній

діяльності. Незадоволеність освітою молодого покоління спричинена наступними проблемами, як: корупція, відсутність належної практики та інновацій у навчанні, а також велика за обсягом навчальна програма зайвими предметами, які майже або взагалі не пов'язані зі спеціальністю.

Сім'я. Твердження про поширення серед української молоді “західної моди” на вільні стосунки, пізні шлюби та життя без дітей видаються перебільшенням. Тенденції, які вже притаманні Європі та стали нормою в цих країнах, досі залишаються незрозумілими для України. Молодь поважає та зберігає традиції сімейного життя в Україні, але і в той же час вважає, що сімейні відносини мають орієнтуватися на саморозвиток та індивідуалізацію.

З 24 лютого 2022 року введений воєнний стан в Україні позначився на усіх сферах нашого життя. Під час цього конфлікту найбільше страждає найуразливіша категорія населення – це діти та молодь, адже вони зазнають значних труднощів соціального та психоемоційного характеру, пов'язаних зі зміною середовища проживання та звичного кола спілкування, особливо якщо така міграція спричинена війною. Ці складні і незвичні обставини впливають на емоційну, соціальну і особистісну сфери дитини, а саме:

- на емоційному рівні дитина може відчувати підвищену тривожність, занепокоєння, страх, невпевненість, напругу, гнів чи агресію;
- на соціальному рівні – проблеми у спілкуванні з однолітками та дорослими в школі і в сім'ї, (а за кордоном – з іноземцями);
- на особистісному рівні можуть спостерігатися проблеми із самооцінкою, відсутність бажання вступати в контакт з оточуючими тощо.

Все вищесказане призводить до того, що у дітей та молоді знижується мотивація до навчальної діяльності, порушується психічне здоров'я, змінюються міжособистісні відносини, розвиваються невротичні стани, формується девіантна форма поведінки тощо. Несприятливий перебіг адаптації до нових умов говорить про зниження функціональних резервів організму, що пов'язане із виникненням соматичних захворювань.

В цей складний період психолог, соціальний педагог і викладачі мають надавати не лише якісні освітні послуги, але й організувати ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, а також надавати дітям, молодому поколінню та батькам психологічну підтримку.

Особлива увага психологічної служби та педагогічних працівників має бути направлена до дітей шкільного віку та молоді, які мають статус переміщених осіб. Встановлено, що особливі труднощі в процесі адаптації до соціалізації та навчання виникають у дітей, які, внаслідок активних бойових дій, вимушено переселились. Діти в цей час відчувають складнощі через виникнення нового соціального становища.

Адаптація переміщених дітей та молоді до нової школи, до нового місця проживання є одним із найважливіших складників адаптації родини за місцем переселення. Допомогти дитині інтегруватися в новий колектив, включити її в освітній процес, не виділяти її серед інших учнів як “жертву”, зменшити рівень стресу, мотивувати до навчання – це найголовніша частина роботи, яку мають виконати вчителі, психологи та соціальні педагоги.

Педагогічні, психіатричні та психологічні дослідження показали, що війна має довготривалі наслідки для дітей і підлітків. Під час війни діти та молодь по-різному зіштовхуються з двома типами травматичних подій: несподівані травматичні події та довготривалі несприятливі події. Це призводить до того, що діти значно частіше, ніж їх однолітки без досвіду перебування на війні, страждають від таких проблем як тривожний розлад, посттравматичний стресовий розлад, депресія, добровільна соціальна ізоляція, небажання розмовляти, поведінкові розлади такі, як агресія, асоціальна і злочинна поведінка, схильність до насильства, а також більш схильні до зловживання алкоголю і наркотиків.

Отже, розглядаючи соціальний портрет дітей та молоді в сучасному світі, треба відмітити деякі їх особливості в різних галузях життєдіяльності, а також звернути увагу на те, що останні 1,5 роки країна перебуває в воєнному стані, що має негативний вплив на психіку молодого покоління. Зміна місця проживання,

страх, тривожність, проблеми в спілкуванні з однолітками, довготривалий вплив насильства на дітей підвищують розвиток різних форм дезадаптації (фізичної, психологічної та соціальної). В умовах воєнного часу набуває особливостей соціально-психологічний супровід дітей та молоді.

Діти та молодь – це один із головних центрів розвитку держави, тому виникає необхідність вдосконалення заходів щодо їх успішної соціалізації до нових європейських стандартів в сучасних умовах. Цього ми можемо дійти при створенні та застосуванні спеціальних соціально-педагогічних умов, які ми розглянемо у наступному розділі.

2.2. Визначення соціально-педагогічних умов успішної соціалізації дітей і молоді на сучасному етапі євроінтеграції

Процес соціалізації - це становлення особистості, яка має здатність змінюватися та реалізувати себе в різних умовах. Самовиховання є процесом вирішальним в процесі соціалізації. Активне відтворення особистістю набутого соціального досвіду є результатом соціалізації. Однією з найважливіших складових успішного процесу соціалізації особистості є виховання, бо саме воно являє собою педагогічно організований соціальний простір самовизначення і самоствердження.

Соціальне виховання - це створені умови та заходи, направлені на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням соціального досвіду задля подальшого формування в нього ціннісних соціально-позитивних орієнтацій. Соціальне виховання відбувається під час взаємодії особистості в різних сферах життєдіяльності таких, як: освіта (систематичне навчання та самоосвіта), організація соціального досвіду людини (участь у різних формалізованих та неформалізованих об'єднаннях), індивідуальна допомога їй (допомога дитині зі сторони батьків, педагогів, друзів набути певних знань та навичок для задоволення власних потреб, в розвитку, самосвідомості та самоствердженні.

Питання стосовно соціалізації молоді в умовах євроінтеграції розглядається у Міністерстві освіти і науки України, Верховній раді, Міністерстві молоді та спорту України, Адміністрації Президента, державній службі з питань сім'ї, дітей та молоді. Одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, яка здійснюється і керується інтересами молоді є молодіжна політика України, яка має сильний соціально-педагогічний вплив.

В умовах сьогодення перед дітьми та молоддю стоять проблеми, котрі вирішити самостійно вони не можуть: воєнні події, вимушене переселення, міграція до іншої країни, втрата рідних на війні, недоступність житла, тощо. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю здійснюється відповідно до основних напрямів державної соціальної політики. Серед них є наступні:

- визначення правових засад соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- розробка та реалізація різного рівня програм соціальної підтримки дітей та молоді;
- створення сприятливих умов для гармонійного розвитку дітей та молоді необхідним;
- задоволення потреб молоді у виборі виду діяльності, що не заборонено законодавством, активної їх участі в творчій, культурній, спортивній та оздоровчій діяльності;
- надання консультаційних та соціальних послуг, соціально-медичної, психолого педагогічної, правової, інформаційної та інших видів соціальної допомоги;
- розробка та впровадження комплексу заходів щодо відновлення соціальних функцій, психологічного та фізичного стану дітей та молоді, які зазнали жорстокого ставлення, насильства;
- встановлення тісних зв'язків із соціальними службами, волонтерськими рухами та міжнародними проєктами для дітей та молоді за кордоном та інші.

В умовах євроінтеграції для більш ефективного результату, робота щодо соціалізації дітей та молоді, повинна використовувати досвід розвинених європейських країн задля розуміння їх функціонування та діяльності.

Успіх євроінтеграційного процесу залежить від підвищення рівня соціальної активності дітей та молоді та розуміння чинників її успішної соціалізації. Ми можемо полегшити процес соціалізації шляхом створення та застосування спеціальних соціально-педагогічних умов. Перш за все необхідно вирішити проблему мотивації дітей та молоді до участі в житті суспільства в цілому, адже це відповідає європейським цінностям.

Вдосконалення заходів щодо соціалізації молоді до нових європейських стандартів включає в себе створення та дотримання спеціальних соціально-педагогічних умов, до прикладу яких ми можемо віднести:

- сприяння обізнаності дітей та молоді в поняттях «євроінтеграція», «соціалізація» та їх специфічних особливостей;

- ознайомлення дітей та молоді з нормативно-правовою базою, постановами та законами що стосуються питань євроінтеграції України;

- вивчення соціально-психологічних особливостей дітей та молоді, задля глибшого розгляду процесу їх соціалізації;

- застосування соціально-педагогічної програми щодо соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції. Список подібних, соціально-педагогічних умов, може збільшуватися в залежності від того, хто їх створює.

Соціально-педагогічний аспект щодо соціалізації молоді в умовах євроінтеграції повинен містити в собі розмаїття форм і методів роботи, які сприятимуть позитивному впливу на формування соціальних навичок та цінностей, необхідних для успішної адаптації молоді до європейського суспільства, а також різноманітні заходи, спрямовані на інтеграцію дітей та молоді в європейські спільноти.

Прикладом таких форм роботи з позитивним впливом є соціально-педагогічна програма. Саме завдяки їй діти та молодь можуть поліпшити здатність до ефективної комунікації та співпраці з іншими людьми, розвивати

соціальну компетентність, розуміння та повагу до європейських культур та цінностей країн ЄС, інтегруватися до соціальних груп ЄС та ін. Такі програми в першу чергу спрямовані на допомогу дітям та молоді в процесі соціалізації, набутті знань, умінь, навичок та цінностей, допомагають зробити вибір щодо майбутньої соціальної ролі та сприяти культурному розвитку. Залучення дітей та молоді в подібні соціально-педагогічні програми є позитивним внеском у процес їх соціалізації до умов ЄС.

З початку повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну велика кількість українських дітей та молоді виїхали за її територію. Багатьом сім'ям, особливо жінкам з дітьми, довелося вимушено виїхати з України до країн ЄС. І тут постала проблема інтеграції українських дітей та молоді як емігрантів. Саме тому в багатьох містах європейських країн, а найбільше в Польщі, для дітей та молоді з України запустили інтеграційні ініціативи у вигляді короткотривалих проєктів за участю вчителів, психологів, психотерапевтів, соціальних педагогів та волонтерів. Головне завдання таких програм підтримки, які ставили організатори перед собою - це інтегруватися в новому суспільстві, подолати тривожність, надати дітям та молоді відчуття безпеки та створити можливість для спілкування з однолітками.

Досліджуючи дану проблематику, було розроблено авторську соціально-педагогічну програму **«Соціалізація дітей та молоді в умовах Євроінтеграції»**, яка має позитивно вплинути на процес соціалізації дітей та молоді в умовах європейської інтеграції в країні ЄС. Авторська програма була розроблена та впроваджена під час проєктів Британської благодійної організації Helping Our Ukrainian Friends, в яких брали участь англійські, американські, польські волонтери разом з українськими психологами та педагогами. Така програма здатна створити ефективні умови для соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції та сприяти формуванню позитивної соціальної ідентичності та адаптації до нової соціальної реальності.

Helping Our Ukrainian Friends

146 "Нравится" • Подписчики: 194

We are raising the money to buy urgent medical supplies, then drive them out to the Polish-Ukrainian

<https://www.facebook.com/HelpingUkrainesurgeons>

Рис. 2.1. Сайт благодійної організації

Протягом 2022-2023 рр. для дітей, молоді та матерів були проведені 8 проєктів, серед яких 6 інтеграційних таборів та 2 свята (День подяки, Різдво). Два літні табори проходили в м. Закосчеле, 3 літні та 1 зимовий табори і свята - в м. Глівіце, Польщі.

Рис.2.2. Фото проєкту “Допомога нашим українським друзям - 2022”

Взимку 2023 року українські діти, які приїхали до м.Глівіце, Польщі у зв'язку з військовими подіями, стали учасниками тижневого табору. У проєкті "Від мистецтва до серця - у пошуках простору для діалогу через музику, кіно і театр" брали психолог, українські та польські вчителі. В кінці тижня було проведено анкетування батьків (Додаток В). Всі батьки відзначили багато позитивних аспектів від участі дітей у даному проєкті:

- доброзичлива атмосфера,
- діти дізналися багато нової інформації про польську культуру, релігію та мистецтво,
- діти навчилися робити власні іграшки, в'язати, малювати, грати на музичних інструментах, освоїли техніку орігамі, навчилися виготовляти іграшки,освоїли техніку орігамі,
- знайшли нових друзів, навчилися знімати стрес, працювати в команді, виконувати творчі завдання, танцювати та дивитися мультфільми на заняттях з арт-терапії.

Батьки бажають, щоб подібні проєкти продовжувалися, тому що вони мають позитивний вплив на психічний, емоційний та розумовий спектр дітей,

допомагають вивчити особливості іншої країни, її культури та традицій, і найголовніше надають можливості соціалізуватися до нового суспільства в умовах євроінтеграції

Таким чином, на основі теоретичного аналізу наукових джерел, результатів власного психолого-педагогічного досвіду роботи в проєктах з дітьми та молоддю, було визначено комплекс соціально-педагогічних умов успішної їх соціалізації в сучасних умовах євроінтеграції, зокрема: сприяння обізнаності дітей та молоді в поняттях «євроінтеграція» і «соціалізація»; ознайомлення дітей та молоді з нормативно-правовою базою, постановами та законами, що стосуються питань євроінтеграції України; вивчення соціально-психологічних особливостей дітей та молоді, задля глибшого розгляду процесу їх соціалізації; застосування соціально-педагогічної програми щодо соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції.

Висновки другого розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи було з'ясовано особливості соціально-психологічного портрета дітей та молоді в сучасному світі, проаналізовано наукові погляди дослідників цієї проблеми. Встановлено, що соціально-психологічний портрет – це складний психологічний феномен, який формується на основі багатьох показників.

Також було розглянуто питання щодо визначення соціально-педагогічних умов успішної соціалізації дітей і молоді на сучасному етапі євроінтеграції.

Таким чином, підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що основними особливостями соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю на сучасному етапі євроінтеграції є створення належних умов для успішної соціалізації особистості. Це надзвичайно потрібно для сприяння соціальної адаптації та самореалізації дітей та молоді в сучасних умовах, що відповідає інтересам окремих людей і суспільства в цілому. Соціальна робота повинна включати взаємодію таких національних

пріоритетів: соціальна опіка, надання різних видів допомоги різним типам дітей та молоді та діяльність, спрямована на вивчення творчого потенціалу та розвиток молодого покоління, виявлення себе та інших соціальних інститутів. Крім того, соціально-педагогічна діяльність з дітьми та молоддю має ґрунтуватися на вивченні їх потреб та проблем на даному етапі розвитку українського суспільства та держави в цілому.

Отже, наразі можна констатувати, що соціально-педагогічна діяльність з дітьми молоддю на сучасному етапі євроінтеграції вирішує значну кількість завдань та має не тільки традиційні, але й інноваційні напрямки роботи. Соціальна держава безперервно має працювати в інтересах дітей та молодого покоління, й повинна постійно передбачати нові напрямки допомоги й підтримки в залежності від їх стану і можливостей. Існує велика кількість методів, концепцій соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю. Провідними є такі як соціально-педагогічні програми, які мають позитивно вплинути на процес соціалізації дітей та молоді в умовах європейської інтеграції (психологічна підтримка, зниження тривоги, підвищення рівня самооцінки, самовизначення тощо). Обрана тема потребує постійного дослідження та уваги з боку наукової спільноти, громадських організацій, державних інституцій та широкої громадськості.

Наступний розділ кваліфікаційної роботи присвячено практичним аспектам соціально-педагогічної роботи щодо соціалізації молоді в умовах євроінтеграції.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Соціально-педагогічна програма соціалізації дітей і молоді в умовах Євроінтеграції

Соціально-педагогічна програма соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції – це різні взаємопов’язані між собою форми та методи роботи з дітьми та молоддю, які повинні допомогти підготувати їх до життя в європейському суспільстві та забезпечити готовність до інтеграції в Європейський Союз.

Соціально-педагогічна програма повинна спрямовуватися на:

- формування соціальних навичок та цінностей, необхідних для успішної адаптації дітей і молоді в сучасних умовах до європейського суспільства;
- на вивчення та розуміння європейських стандартів та цінностей;
- зміцнення їхньої громадянської позиції;
- розвитку критичного мислення, навичок діалогу та співпраці в міжкультурному середовищі;
- покращення їхньої освіти та професійної підготовки.

На основі всього вищесказаного, нами було розроблено та запропоновано програму *“Соціалізація дітей та молоді в умовах євроінтеграції”*, яка була проведена протягом 2022-2023 рр. на базі м. Закосчеле та свята м. Глівіце, Польщі. Під цю програму всього було задіяно 96 учасників підліткового віку. Впровадження програми відбувалось за напрямком залучення дітей і молоді, які емігрували до Польщі у зв'язку з військовими подіями в Україні, до соціально-педагогічної діяльності. Основна мета такої роботи – це успішна соціалізація дітей та молоді в умовах євроінтеграції.

За програмою робота проходить у групі, що допомагає дітям та молоді ділитись досвідом, розвивати навички самоаналізу, самопізнання, поглибити

знання про власне „Я”, сформувати позитивне ставлення до себе, впевненість у собі. Через усвідомлення власних сильних і слабких сторін розвивається почуття самоповаги у дитини. Це і стане найбільш ефективним та дієвим чинником, що здатний гальмувати реалізацію асоціальних вчинків.

Працюючи з дітьми та молоддю, які постраждали під час війни, за запропонованою програмою, психолог, соціальний педагог або волонтер допомагає формувати життєві перспективи, систему цінностей та уявлень про навколишній світ, і також дає змогу дитині через активні форми та методи роботи розкрити і розвинути життєвий потенціал особистості.

Розглянемо дану програму:

Програма орієнтована на дітей віком 12 -17 років.

Кількість учасників – 12 - 15 осіб.

Завдання:

- формувати адекватну самооцінку особистості;
- сприяти набуттю навичок асертивності, зняти затиски;
- розвивати позитивну Я-концепцію особистості;
- вільно почувати себе у спілкуванні з однолітками;
- подолання стресу та тривожності;
- вміти знаходити власні ресурси.

Тренінговий курс складається з 9-10 занять тривалістю 2 години кожне.

Методи та прийоми, що використовуються на тренінгових заняттях:

- рольова гра;
- мозковий штурм;
- ситуативні вправи;
- арт-терапія;
- релаксаційні вправи;
- обговорення та рефлексія.

Таблиця 3.1.

Програма “Соціалізація дітей і молоді в умовах євроінтеграції”

№	Тема занять	Форма заняття	Мета заняття
1.	Вступ. Моя індивідуальність.	тренінг	розвиток дитини як особистості, розкриття його позитивних здібностей, засвоєння визначеного життєвими та суспільними потребами обсягу знань про особистість, взаєморозуміння.
2.	Я і світ. Пізнай себе.	тренінг	формування позитивного ставлення до себе і до інших, усвідомлення себе.
3.	Інтрузивні спогади	тренінг	навчання та нормалізація звичних реакцій, освоєння способів керування інтрузивними думками та образами
4.	Європейська інтеграція та її вплив на сучасну Україну.	круглий стіл	дати уявлення молоді про явище євроінтеграції, обговорити її особливості, плюси та недоліки для України.
5.	Мета життя.	тренінг	визначити особисті цінності особистості; моделювати навички наполегливості у подоланні труднощів.
6.	День кіно. Перегляд фільму “Поліанна”. Обговорення.	відеолекторій	виховувати оптимізм, доброзичливість, взаєморозуміння та взаємоповагу, любов до людей.
7.	Образ „реального Я”. Образ „ідеального Я”.	тренінг	сприяти формуванню розуміння особливостей своєї самооцінки - „Я-реальне, Я-ідеальне”.
8.	Позитивний образ „Я”. Мої внутрішні та зовнішні ресурси	тренінг <i>Додаток А</i>	формування вміння знаходити позитивне в собі та в інших, здатність говорити про своє позитивне ставлення до себе, вміння знаходити власні ресурси
9.	“Ми-європейці”	тренінг <i>Додаток Б</i>	Допомогти дітям усвідомити, що Україна – європейська держава; розширити знання про Європейський Союз; розкрити значення безвізу для України; розвивати вміння співпрацювати в групі, парі; забезпечувати пізнавальні інтереси; збагачувати словниковий запас; формувати громадянську та соціальну компетентності; виховувати патріотичні почуття та національну гідність

10.	Збудливість. Релаксаційні вправи	тренінг	психоедукація про збудливість, навички управління тривожністю та сном, планування діяльності та тренування релаксацій
-----	--	---------	---

[Розроблена автором]

Отже, процес реалізації соціально-педагогічних програм може тривати кілька днів, тижнів і навіть місяців. Подібні програми можуть бути як безперервними, так і перериватися на певні відрізки часу. Долучення до заходів програми можуть відбуватися в будь-який час з різною тривалістю (тиждень або місяць). Дана програма дає змогу використовувати різні форми і методи роботи, наприклад: практичні заняття, відеолекторії, тренінги, дискусійні заняття, круглі столи, психологічні вправи тощо. Ефективність проведення програми залежить від підготовленості та кваліфікації організатора, того, хто створює і проводить програму (тренер, коуч, соціальний педагог, психолог, волонтер тощо). Залучення до таких програм молоді, та їх активна участь у них, є потужним внеском у процес їх соціалізації до умов Європейської інтеграції в сучасний час.

Ми вважаємо, що в наш час актуально розробляти та впроваджувати педагогами, психологами, волонтерами та соціальними педагогами такі програми не лише в дитячих таборах, закладах освіти та соціального захисту, але й в інших соціальних інституціях, з якими діти та молодь можуть взаємодіяти.

3.2. Методичні рекомендації з організації соціально-педагогічної роботи соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції

Психологічна служба забезпечує систематичне та своєчасне вивчення психофізичного розвитку дітей та молоді. Метою діяльності психологічної служби є сприяння створенню умов соціального, інтелектуального розвитку дітей, своєчасне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки.

Основна мета роботи соціального педагога полягає у забезпеченні соціально-правового захисту дітей і молоді, попередженні негативних явищ соціального середовища.

В умовах сьогодення пріоритетом діяльності психологічної служби є забезпечення психологічної стійкості дітей та молоді, які постраждали від російської збройної агресії. Як наслідок, перед психологами та соціальними педагогами постав ряд нових викликів, пов'язаних із великою чисельністю молодого покоління, що має психологічні травми через військові дії. За таких умов роль психологічної служби істотно зростає.

У період воєнного стану багато дітей та молоді, які виїхали до Європи, знаходяться під впливом різних соціальних, економічних та політичних факторів, що може вплинути на їх успішну соціалізацію.

В умовах євроінтеграції відбуваються зміни у соціальному середовищі дітей та молоді. Наприклад, зміни у міжособистісних відносинах, зміна ролей та функцій, які вони виконують у суспільстві, зміна економічних та політичних умов. У результаті цих змін діти і молодь можуть сформувати нові цінності та переконання, що може вплинути на їх майбутнє.

Євроінтеграція може мати серйозний вплив на соціальну ідентичність дітей та молоді, їхні соціальні зв'язки, свободу вибору та розвиток особистості. У таких умовах діти та молодь стикаються зі значною кількістю стресових ситуацій, які можуть викликати психологічні травми та проблеми з ментальним здоров'ям. Євроінтеграція може впливати на освіту та можливості займатися спортом, культурою та іншими соціальними заходами, через те, що змінюється оточення та середовище. Що може призвести до обмеження доступу дітей і молоді до різноманітних джерел розвитку та розваг.

Соціалізація дітей і молоді в умовах євроінтеграції буде ефективною, якщо враховувати наступні соціально-педагогічні особливості:

-ознайомлення дітей і молоді з нормативно-правовою базою, постановами та законами, що стосуються питань євроінтеграції;

-сприяння обізнаності дітей і молоді в поняттях «євроінтеграція», «соціалізація» та їх особливостей;

-надання можливостей для отримання нових знань та навичок, які можуть допомогти їм у подальшому житті;

-вивчення соціально-психологічних особливостей дітей і молоді, задля успішної їх соціалізації в умовах євроінтеграції;

-забезпечення підтримки та соціальної захищеності дітей та молоді, яка потерпає від наслідків війни;

-застосування на практиці соціально-педагогічної програми щодо соціалізації дітей і молоді, які стикнулися з військовими подіями, в умовах євроінтеграції;

-забезпечення можливості для дітей і молоді знайти спільноту та підтримку серед однолітків, які переживають подібні ситуації;

-розвиток патріотичної свідомості, яка допоможе дітям та молоді зрозуміти важливість їхнього внеску в розвиток своєї країни в майбутньому.

Пропонуємо власно створений буклет для дітей та молоді щодо питань євроінтеграції за посиланням [Буклет](#)

Рис. 3.1 Буклет “Поради та інформація”

Педагогічні працівники, психологи та соціальні педагоги сьогодні, в часи складних соціально-політичних змін, мають відобразити стійкість, патріотизм тощо. На їх долю вже не перший рік випадають справжні випробування – спочатку пандемія COVID-19, далі воєнний стан по всій країні, вимушений виїзд дітей та молоді до країн ЄС та їх євроінтеграція. Усі ці фактори негативно відображаються на усьому суспільстві, зокрема на дітях та молоді.

Актуальність соціально-педагогічної діяльності щодо дітей і молоді в умовах євроінтеграції обумовлена необхідністю в створенні позитивних умов для соціального та психологічного їх адаптування. Різні форми роботи та методики дають можливість дітям адаптуватися до нових умов, інтегруватися до нового середовища, вийти зі стресового стану, відволіктися від думок про жахливі відгуки війни та знову поринути до свого безтурботного дитинства.

У цілому, важливо забезпечувати підтримку та допомогу дітям і молоді в умовах євроінтеграції, щоб забезпечити їхню соціальну адаптацію та інтеграцію в суспільство в майбутньому. Успішна соціалізація дітей та молоді є важливим завданням, яке можна досягти за допомогою підтримки, освіти та психологічної підтримки в умовах євроінтеграції.

Висновки до третього розділу

Ми розробили та запропонували унікальну соціально-педагогічну програму, яка має позитивний вплив на процес соціалізації дітей і молоді, які пережили страх війни, в умовах європейської інтеграції. Аналізуючи її, можна зробити висновок, що така соціально-педагогічна програма здатна створити ефективні умови для соціалізації дітей та молоді в умовах євроінтеграції, сприяти формуванню їх позитивної соціальної ідентичності та адаптації до нової соціальної реальності. Методичні розробки деяких занять програми та подані у додатках(А, Б).

В наш час актуально розробляти та впроваджувати педагогами, психологами, волонтерами та соціальними педагогами такі програми не лише в дитячих таборах, закладах освіти та соціального захисту, але й в інших соціальних інституціях, з якими діти та молодь можуть взаємодіяти.

Успішна соціалізація дітей та молоді є важливим завданням, яке можна досягти за допомогою підтримки, освіти та психологічної підтримки в умовах євроінтеграції. Для цього доречними будуть у використанні в соціально-педагогічній діяльності методичні рекомендації щодо євроінтеграції, які включають в себе пізнавальну, навчальну та ігрову інформацію. Даний матеріал ми рекомендуємо демонструвати дітям та молоді за допомогою інформаційного буклету.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи тему: «Соціально-педагогічні особливості соціалізації дітей і молоді в умовах євроінтеграції» була поставлена мета: «теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити соціально-педагогічні умови ефективної соціалізації молоді в умовах євроінтеграції України». Також треба було виконати ряд завдань: розглянути поняття «євроінтеграції», його характерних рис та нормативно-правового забезпечення; проаналізувати наукову літературу, розкрити поняття «соціалізації та соціально-психологічні особливості дітей та молоді; визначити соціально-педагогічні умови соціалізації молоді України щодо їх інтеграції у Європейський простір; розробити соціальну-педагогічну програму щодо питання соціалізації дітей і молоді, які стикнулися з військовими подіями, в умовах євроінтеграції. Була представлена певна гіпотеза, яку було обґрунтовано. На кінець можна зробити висновок, що завдання, мета та гіпотеза були повністю виправдані.

Ми визначили поняття євроінтеграції – це процес підготовки та набуття членства в ЄС, який передбачає проведення реформ в економічній, політичній, правовій та інших сферах відповідно до стандартів ЄС. Процес включає підписання угод з ЄС, виконання рекомендацій та вимог ЄС, прийняття правових норм і стандартів ЄС, а також трансформацію культурних і соціальних практик відповідно до європейських стандартів. Також ми визначили, що процес соціалізації – це процес і результат засвоєння і подальшого активного відтворення індивідом соціального досвіду, це є динамічний процес, який існує в єдності із структурною організацією суспільства. Головним механізмом при цьому являється – пристосування, яке покликане врегульовувати конфлікти між суспільством і особистістю.

Участь дітей і молоді в житті суспільства є важливим фактором розвитку України на шляху до європейської інтеграції. Молодь, відповідно до ЗУ “Про основні засади молодіжної політики” - це особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, а також іноземцями та особами без громадянства, які в

цей час перебувають в Україні на законних підставах. Важливим елементом євроінтеграційного процесу в Україні є соціальна активність молоді, її успішна соціалізація та залучення до всіх можливих сфер українського життя.

Соціально-педагогічна робота щодо соціалізації молоді в умовах євроінтеграції України повинна містити в собі розмаїття форм і методів роботи, які б сприяли позитивному впливу на формування соціальних навичок та цінностей, необхідних для успішної адаптації дітей і молоді до європейського суспільства, визначення ефективності заходів, спрямованих на інтеграцію молоді в європейські спільноти; розвиток комунікативних вмінь молоді та ін. Прикладами таких форм роботи з позитивним впливом є соціально-педагогічні програми. Саме завдяки їм діти та молодь можуть поліпшити здатність до ефективної комунікації та співпраці з іншими людьми, розвивати соціальну компетентність, розуміння та повагу до європейських культур та цінностей країн ЄС, соціальних і національних груп ЄС та ін.

Соціально-педагогічні програми в першу чергу спрямовані на допомогу дітям та молоді в процесі соціалізації, набутті знань, умінь, навичок та цінностей необхідних їм для більшої взаємодії з іншими людьми. Соціально-педагогічні програми також допомагають дітям і молодим людям зробити вибір щодо їх майбутньої соціальної ролі та сприяти культурному розвитку.

На наш погляд, розроблена нами програма **“Соціалізація дітей і молоді в умовах євроінтеграції”** може використовуватися кваліфікованими педагогами, соціальними працівниками, психологами та волонтерами або іншими фахівцями у відповідному напрямку.

Залучення дітей і молоді до таких соціально-педагогічних програм є позитивним внеском у процес їх соціалізації до умов ЄС. Також доречними будуть у використанні методичні рекомендації щодо євроінтеграції, які включають в себе пізнавальну, навчальну та ігрову інформацію. Тільки за урахуванням усіх вищезазначених факторів, можна поліпшити процес соціалізації молоді в умовах євроінтеграції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Т.Є. Соціалізація молоді у сучасному суспільстві. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*.2013.Вип.6.С.134-136.
2. Березівська І.Є. Соціальна адаптація і соціалізація молоді: проблеми та перспективи. *Соціологічні дослідження*. 2015.Вип.2.С.32-35.
3. Борисова О.І. Європейська інтеграція України: досягнення та перспективи. *Київський університет*. 2016.Вип.12.С.124-127.
4. Вікіпедія. веб-сайт. URL:<https://uk.wikipedia.org>(дата звернення 09.09.2023)
5. Герасименко С.О. Соціальні умови соціалізації молоді в сучасному українському суспільстві. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2012.Вип.2.С.50-56.
6. Досягнення та проблеми європейської інтеграції України. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2017 URL:<http://www.demography.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/ukraine-europeanintegration-1.pdf> (дата звернення 09.09.2023)
7. Євроінтеграційний портал. веб-сайт.
URL:<https://eu-ua.kmu.gov.ua> (дата звернення 09.09.2023)
8. Європейська інтеграція України: історія та перспективи. *Європейський дослідницький інститут імені Роберта Шумана*.2017. веб-сайт.
URL:<https://www.eui.eu/departmentsandcentres/robertschumancentre/research>
9. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери [монографія]/авт. кол. Т. Василюк, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко; упоряд. І. Лисоконь. Кривий Ріг: КДПУ,2022.182с.
URL: <https://doi.org/10.31812/123456789/6416> (дата звернення 20.09.2023)
10. Костєва Т.Б. Особливості соціальної активності молоді України в умовах євроінтеграції.2019. веб-сайт.

URL:https://www.researchgate.net/publication/338955045_Osoblivosti_socialnoi_aktivnosti_molodi_v_umovah_evrointegracii

11.Кіндзерський К.О. Готовність молоді до євроінтеграції: соціологічний аналіз.2013.Вип.3.С.44-49.

12. Людина як об'єкт і суб'єкт соціалізації. веб-сайт//
URL:<https://studfile.net/preview/6441048>

13.Макарова О.В. Фактори соціалізації молоді у сучасному українському суспільстві. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2017.Вип.3.С.43-47.

14.Максимчук Ю.О. Європейська інтеграція України: історія, сьогодення, майбутнє. Львів. Видавництво Львівської політехніки.2017.Вип.7..С.12-18.

15.Мануйлов Є.М. Соціальна активність молоді: до проблеми розуміння сутності. вісник// URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialna-aktivnist-molodido-problemi-rozuminnya-sutnosti> (дата звернення 20.09.2023)

16.«Ми – українці, ми – європейці!»: Методичні рекомендації до проведення Першого уроку для учнів початкової школи в 2017-2018 навчальному році / укл. Л. Н. Добровольська, В. О. Чорновіл. – Черкаси : КНЗ «ЧОШОПП ЧОР», 2017. – 22 с

17.Міністерство інфраструктури України Євроінтеграція. веб-сайт//
URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Evrointegraciya.html>» (дата звернення 09.09.2023)

18.Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. “Євроінтеграція”. веб-сайт//
URL: <https://mepr.gov.ua/timeline/evrointegraciya.html>» (дата звернення 12.09.2023)

19.Міністерство освіти і науки України. Стратегія розвитку освіти і науки в Україні на 2021-2031 роки. веб-сайт.11.07.2021//
URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/strategiya-rozvitku-osviti-i-nauki-v-ukrajini-na-2021-2031-roki.pdf> (дата звернення 20.09.2023)

20. Національний університет “Львівська політехніка”. веб-сайт//
URL: <https://lp.edu.ua/node/29855> (дата звернення 20.09.2023)

21. Подолук О.О. Соціальні механізми соціалізації особистості. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. *Психологічні науки*. 2013. 134с.

22. Пріоритети Європейського Союзу відносно України на 2020 рік. Представництво Європейської Комісії в Україні, 2020//

URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8-%D1%81%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4-%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BB%D1%8F-2020-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83_uk?s=23 (дата звернення 20.09.2023)

23. Прес Служба Міністерства освіти і науки України. Європейська інтеграція наукових досліджень. 2022. веб-сайт//

URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yevropejska-integraciyi-naukovih-doslidzhen> (дата звернення 20.09.2023)

24. Романовська Теорія соціалізації особистості. Хмельницький національний університет. 2016. лекція 2//

URL: <https://studfile.net/preview/5485124> (дата звернення 12.10.2023)

25. Рибак І.О. Соціальні умови та механізми соціалізації молоді в Україні. Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. 2014. Вип. 5. С. 23-26.

26. Стеценко І. Соціалізація особистості в умовах трансформації сучасного українського суспільства. Вісник Хмельницького університету управління та права. 2010. Вип. 2. С. 11-15.

27. Стиценко О. Соціальна політика держави: завдання та принципи//

URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1362> (дата звернення 12.10.2023)

28.Слабких М.І., Ільїченко В.О. Соціалізація молоді в умовах євроінтеграції України: досвід та перспективи. Київ: Центр учбової літератури. 2018.236 с.

29.Соціальна політика: політико-правові засади та особливості управління соціальними процесами. веб-сайт//

URL:<https://buklib.net/books/27137> (дата звернення 12.10.2023)

30.Талайло О.О. веб-сайт//URL:http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Psihologia/77327.doc.htm (дата звернення 12.10.2023)

31.Талаш І. О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до технологічної діяльності: синергетичний підхід. Криворізький державний педагогічний університет. Соціальна робота та соціальна освіта.2022.297-308с.

URL:https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/pedos3t/tom3/09_majboroda.pdf (дата звернення 15.10.2023)

32.Тащенко А.К. Моделі соціалізації молоді в сучасному суспільстві. Соціальні технології. Актуальні проблеми теорії та практики.Київ.2007.С.18-22

33.Україна інформаційно-довідковий сайт .Соціальна політика. веб-сайт//

URL: <http://proukraine.net.ua> (дата звернення 12.10.2023)

34.Шимко І. М. Соціалізація особистості молодшого школяра в умовах колективу і навчального середовища. Educational Dimension.2013.Вип.37.С. 241-244.

35.Шимко І. М. Особливості соціалізації здобувачів вищої освіти у процесі практичної підготовки. Криворізький державний педагогічний університет.2022.С.91-131.

URL: <https://doi.org/10.31812/123456789/7049> (дата звернення 15.10.2023)

36.Шимко І. М., Білько О. П. Соціально-педагогічна компетентність працівників психологічних служб у системі освіти.Харків.2022.С.27-34.

URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6834> (дата звернення 15.10.2023)

37.Яковенко В.М. Європейська інтеграція України: проблеми та перспективи. *Видавництво Національного університету "Острозька академія"*. 2019.Вип.28.С.621

38.Ясенова А. Соціалізація молоді в українському суспільстві: стан, особливості становлення. *Освіта регіону*.2011.Вип.4.С. 267-272.

URL:<https://social-science.uu.edu.ua/article/658> (дата звернення 15.10.2023)

39.Brym, Robert, Lance W. Roberts, John Lie, and Steven Rytina.2013. *Sociology: Your Compass for a New World*, 4th ed. Toronto: Nelson.600с.

40.Osvita.ua. Основні етапи соціалізації особистості. веб-сайт

URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12652/> (дата звернення 20.10.2023)

41.Pidru4niki.com.Періодизація розвитку особистості за Е. Еріксоном. стаття// веб-сайт

https://pidru4niki.com/2008021537059/psihologiya/periodizatsiya_rozvitku_osobnosti_eeriksonom (дата звернення 20.10.2023)

42.Pidru4niki.com.Соціально-педагогічна робота з молоддю// веб-сайт

URL:https://pidru4niki.com/17910211/pedagogika/sotsialnopedagogichna_robota_moloddy (дата звернення 20.10.2023)

43.Sternberg R.J., G.B. Forsythe, J. Hedlund, J. Horvath, S. Snook, W.M. Williams, R.K. Wagner and E.L. Grigorenko.«Practical Intelligence in Everyday Life». New York: Cambridge University Press.28.03.2000.288с.

44.Socialization.веб-сайт

URL: https://www.palomar.edu/anthro/social/soc_1.htm (дата звернення 12.10.2023)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Заняття 8. Позитивний образ „ Я ”. Мої внутрішні та зовнішні ресурси

Мета: формування вміння знаходити позитивне в собі та в інших, здатність говорити про своє позитивне ставлення до себе.

Завдання:

- формувати навички взаємоповаги;
- формувати уявлення підлітка про позитивний образ «Я»;
- сприяти виробленню адекватної самооцінки;
- формувати навички спілкування без оцінок;
- вміння знаходити власні ресурси.

Зміст заняття	Час	Обладнання
Вправа „ Очікування ”.	10	Стікери у вигляді листочків, «дерево»
Гра-розминка „ Емоції та ситуації ”.	20	м'яч
Вправа „ Репортер ”.	15	
Вправа „ Бомбардування позитивними якостями ”.	15	
Вправа „ Ти будеш мною, а я – тобою ”.	10	
Вправа „ Я – впевнена людина ”.	10	Правила, аркуші паперу
Вправа “Мої внутрішні та зовнішні джерела щастя”	10	Робота на картках
Вправа „ Закінчіть фразу ”.	10	
Вправа „ Квітка побажань”	10	Квітучий вазон

Вправа «Очікування»

Мета: актуалізувати увагу учасників, отримати інформацію про те, що вони очікують від заняття.

Психолог роздає підліткам стікери у вигляді листочків, на яких учні пишуть свої очікування, озвучують їх і прикріплюють на дерево.

Гра-розминка «Емоції та ситуації»

Мета: активізація учасників для роботи у групі, тренування навичок контролю емоцій.

Матеріал: м'яч.

Учасники стають у коло.

Ведучий. Зараз кожен учасник назве одну емоцію або почуття запам'ятає, що він назвав. Я починаю: «Радість».

Коли всі назвали по одній емоції і запам'ятали її, ведучий продовжує вправу.

Ведучий. А тепер кожен називає якусь ситуацію і кидає м'яча іншому учасникові, пропонуючи продовжити речення і назвати свою емоцію чи почуття. Наприклад: «Коли я працюю на роботі, то відчуваю радість!».

Гра закінчується, коли м'ячик побуває у кожного з учасників.

Вправа «Репортер»

Мета: формування вміння оцінювати власні позитивні якості.

Один з учасників групи бере інтерв'ю в інших членів групи, пропонуючи кожному сказати кілька слів про себе для святкової телепередачі на честь успішного завершення якоїсь важливої справи, в якій брали участь підлітки.

Обговорення:

- Чи важко було говорити про себе?
- Можливо, ви ще хотіли б зробити добру справу? Чому?

Вправа «Бомбардування позитивним якостями»

Мета: формування вміння знаходити позитивне в собі та в інших.

Підліток сідає на стілець, що стоїть у центрі кола, і заплющує очі. Кожен учасник групи по черзі підходить до нього та пошепки промовляє кілька слів про його грані риси, за які він його цінує і любить.

Таке «бомбардування» позитивними емоціями отримує кожен учасник групи.

Вправа «Ти будеш мною, а я - тобою»

Мета: розвиток здатності формування навичок безоціночного спілкування.

Двоє учасників «обмінюються особистостями»: кожен вдає, що він – інший: для цього копіює його мову, жести, поведінку, висловлювання. Після того, як вони деякий час (15 хв) спілкуються в такий спосіб, кожен із двох розповідає, що він відчував, коли бачив своє зображення іншим. Як він вважає, це було справді схоже чи кумедно? Що він пізнав нового, коли побачив, як виглядає зі сторони тощо?

Потім уся група обговорює побачене.

Підлітки роблять висновок, що вміння поставити себе на місце іншого – дуже важливий елемент навичок комунікацій. У цій вправі потрібно обов'язково дотримуватися правил: «Не роби навмисно нічого такого, що могло б неприємно зачепити почуття того, чия роль ти граєш».

Вправа «Я – впевнена людина»

Мета: сприяння вмінню формувати бажані риси характеру; підтримка бажання до самовдосконалення.

Учасники по черзі називають пори року і відповідно об'єднуються в чотири групи.

Кожна підгрупа отримує правило (і повинна його зобразити) формування особистості на аркуші А4 у довільній формі.

Правило 1

Уранці докладіть максимум зусиль, щоб вийти з дому в найкращому вигляді. Упродовж дня намагайтеся заглянути у дзеркало, щоб переконатися, що у вас привабливий вигляд. Перед сном потіштесь собою. Ви – найкращі.

Правило 2

Не заорюйте увагу на своїх фізичних вадах. Вони є у всіх. Адже більшість людей або не помічає їх, або не знає, що вони у вас є. Що менше ви думаєте про них, то краще почуваетесь.

Правило 3

Не будьте надто критичні до іншого. Якщо ви часто наголошуєте на вадах інших людей, і така критичність стала для вас звичкою – її треба якомога швидше позбутися. Інакше ви будете щоразу думати, що ваш одяг і вигляд – найкраща підстава для критики. Впевненості це не додає.

Правило 4

Пам'ятайте, що людям понад усе подобаються слухачі. Вам не обов'язково промовляти багато дотепних реплік, щоб привернути увагу та викликати прихильність. Слухайте уважно інших, і вони поважатимуть вас. Говоріть переважно на тему, приємну для вашого співрозмовника, цікавтеся його справами та виявляйте щирий інтерес до його захоплень.

Після закінчення підготовки кожна підгрупа презентує своє правило. Учасники обмінюються думками про те, наскільки ці правила притаманні для них.

Вправа “Мої внутрішні та зовнішні джерела щастя”

Мета: знайти внутрішні ресурси

Заповнюють учасники картки, а потім обговорюють.

ЗОВНІШНІ ДЖЕРЕЛА ЩАСТЯ

Ім'я: _____

Вони дають приємне відчуття, енергію та майбутні сподівання. Додай визначимо такі джерела твого щастя!

СВЯТА
Які свята викликають у тебе почуття щастя?
Май день народження.

ПОДАРУНКИ
Які подарунки від сім'ї друзів та інших близьких людей роблять тебе щасливішим?

КНИГИ, МУЗИКА ТА ФІЛЬМИ
Що ти читаєш, слухаєш, дивишся, щоб відчутти себе щасливіше?

ТВАРИНА І ПРИРОДА
Чи є у тебе домашній вихованець, поряд з яким ти стаєш щасливішим? Або кого тобі хотілося б завести? Які місця на природі тебе особливо надихають?

УСПІХИ
Які досягнення чи нагороди робили тебе щасливішим або могли б зробити?

Важливо вміти насолоджуватися такими моментами життя і зберігати їх у спогадах. Чудовий спосіб це зробити - записувати моменти щастя в особистому щоденнику. Тоді ти завжди зможеш подумки до них повернутися. Особливо у часи смутку або зневіри.

ВНУТРІШНІ ДЖЕРЕЛА ЩАСТЯ

Ім'я: _____

Усе навколо змінюється, іскрами подій та прекрасні моменти теж минають. Цінність зовнішнього джерела щастя швидко пропадає - вчора ще новий смартфон приносила задоволення, а сьогодні став буденністю. Тому треба вміти знаходити щастя й усередині себе. Такі внутрішні джерела щастя криються у твоїх захопленнях, планах, вчинках.

СПРАВА АБО ЗАКОПЛЕННЯ, ЯКЕ ПРИНОСИТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ
Це може бути якась робота, вивчення чогось нового, гри та творчість.
Гра у шпідки. Вибачення своїм друзям.

ПЛАНИ ТА ЦІЛІ, ДО ЯКИХ ТИ ПРАГНЕШ
У тебе ж вони є?
Відпочити з родиною на морі.

АЛЬТРУСТИЧНІ ВЧИНКИ - БЕЗКОРИСЛИВА ТРУБОТА ПРО ІНШИХ ЛЮДЕЙ І ДОПОМОГА
Що так не наповною нас щастям, як добро, яке ми здійснюємо.
Допомогти як старому братові з уроками.

ПОЧУТТА ДО ІНШИХ ЛЮДЕЙ ТА ЗВ'ЯЗОК З НИМИ
Наші стосунки з близькими - джерело щастя. Думки і почуття до яких людей роблять тебе щасливішим?

ПОДАККА ЗА ТЬ, ЩО ТИ ВЖЕ МАЄШ У СВОЄМУ ЖИТТІ
Подяка до людей, які тобі подарували турботу, увагу, любов чи нехай навіть якусь річ. І подяка до себе за свої успіхи, за свої якості та здібності. Подяка до світу за все, чим ти можеш користуватися: навіть за такі прості речі, як тепла оселя, гаряча вода, інтернет, - всього цього люблять багато людей. Спробуй!
За ризик ре... За ризик ре...

Займай кульку приблизно настільки, наскільки твоє щастя залежить від внутрішніх джерел.

Поміркуй: твоє щастя більше залежить від внутрішніх чи зовнішніх джерел?

Вправа «Закінчить фразу»

Мета: підвищення самооцінки учасників.

Учасники по черзі говорять таке:

- Сьогодні я дізнався про те, що я...
- Мені було приємно, коли...

Вправа «Квітка побажань»

Мета: релаксація.

Для цієї вправи використовують квітучий вазон, кущик фіалки, які по черзі передають кожному учаснику тренінгу. Передавши квітку, говорять побажання: «Я тобі бажаю...».

Тренер дякує учасникам за щирість і співпрацю.

ДОДАТОК Б

Тема. Ми-європейці.

Мета. Допомогти дітям усвідомити, що Україна – європейська держава;

- розширити знання про Європейський Союз;
- розкрити значення безвізу для України;
- розвивати вміння співпрацювати в групі, парі;
- забезпечувати пізнавальні інтереси;
- збагачувати словниковий запас;
- формувати громадянську та соціальну компетентності;
- виховувати патріотичні почуття та національну гідність.

Тип заняття: тренінг.

Форма заняття: групове.

Обладнання: карта Європи, стікери, роздаткові матеріали, прапорці, ситуації, «карта асоціацій».

Хід заняття-тренінгу

I. Вступна частина

1. Знайомство. «Ти – молодець»

Мета: підвищити самооцінку дитини, отримати підтримку класу.

Усі учні стоять у колі, один виходить у центр, називає своє ім'я і те, що він любить чи вміє добре робити («Я люблю танцювати»). У відповідь усі діти промовляють: «Ти – молодець!» – і піднімають вгору великий палець руки.

2. Правила тренінгу

Погляньте на правила та пригадайте їх.

3. Повідомлення теми та мети.

Інформаційний блок. Прослухайте інформацію та дайте відповідь, яка тема нашого заняття.

Європа – частина найбільшого материка Землі – Євразії.

У Європі налічується 50 незалежних держав.

Україна – одна з найбільших держав Європи.

Площа України – 603,7 тисяч квадратних кілометрів.

Населення – 45 мільйонів чоловік (дані 2016 року).

Україна межує з 7 країнами світу: Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Молдовою, Росією, Білоруссю.

Географічний центр Європи знаходиться на території України у селі Ділове Рахівського району Закарпатської області.

11 травня 2017 року Рада ЄС офіційно затвердила надання Україні безвізового режиму з Європейським Союзом.

Країни Європейського Союзу спільно приймають закони, розробляють правила для поліпшення життя європейців.

У Євросоюзу є свій прапор і своя грошова одиниця (валюта) євро.

9 травня у країнах Євросоюзу відзначають День Європи. Цього дня європейці вшановують спільні цінності, спільну історію та, що найголовніше, планують спільне майбутнє.

Тема нашого заняття «Ми-європейці».

4. Очікування

Учасники на стікерах пишуть свої очікування від тренінгу та кріплять їх на карту Європи.

II. Основна частина

1. Легенда

- Насамперед хочу розповісти чудову китайську притчу про добру сім'ю, в якій більше 100 осіб жили разом мирно і дружно, без сварок і суперечок. Правитель країни позаздрив такій злагоді і спеціально приїхав дізнатись, в чому ж тут секрет. Старійшина всього роду довго щось писав на папері, а потім віддав його правителю. На аркуші було лише три слова: любов, терпіння, прощення. «І це все?», – здивувався правитель. «Так, – відповів старійшина, – але сто разів любов, сто разів терпіння, сто разів прощення».

- Чому вчить нас ця легенда?

2. Мозковий штурм

- Що ви знаєте про Європейський Союз?
- Які країни входять до складу ЄС?
- Що значить для України безвіз?

3. Вправа «карта асоціацій»

До ключового слова «Євросоюз» дібрати слова, які спадають на думку.

ПОДОРОЖ РОДИНА ЦІКАВІСТЬ КРАЇНИ МІСТА СЕЛА
ПРАПОР НЕЗВІДАНЕ ВИЗНАЧНІ МІСЦЯ ПРИРОДА

ЄВРОСОЮЗ

4. Аукціон слів

- Дібрати до слів **Євросоюз** і **Україна** якнайбільше означень (наприклад: рідна, далека, люба, мила, неозора, близький, цікавий, незвіданий тощо);
- Хто назве найбільше назв річок України;
- Хто знає найбільше назв міст України;

- Хто назве більше назв країн Європейського Союзу.

5. Плакат «Моя країна – частина Європи»

Запропонуйте дітям вирізати з кольорового паперу красиві улюблені квіти та прикріпити їх по всій території карти України.

Дії учні супроводжують словами-означеннями, якою для них є Вітчизна (наприклад: «Моя Батьківщина добра, радісна, мирна, безпечна, процвітаюча, щаслива, мудра, щира, доброзичлива, красива...»).

Висновок: Отже, ви зрозуміли, що ми є частиною європейського союзу.

III. Заключна частина

1. Очікування

Погляньте на карту Європи, пригадайте свої очікування та скажіть чи справдились вони? Чому?

2. Зворотній зв'язок

- Продовжіть речення «Євросоюз – це....»

3. Заключне слово тренера

Земле моя, найкраща і єдина!

Я спів твій серденьком своїм ловлю. Моя найкраща в світі Україна,
Я щиро й віддано тебе люблю! Земля співає пісню колискову, Коли лягаю спати й міцно сплю. І кожен раз співає іншу знову,
Як я встаю і добре щось роблю. Я так люблю усе навколо мене, Чудові квіти, річку і гаї.

Ліси й степи, і полечко зелене, І пісню, що співають солов'ї.

Я знаю, що земля моя співає,

Про те, що все приходить для життя. Усіх вона, як мати, пригортає,
Для всіх нас відкриває майбуття.

Н. Красоткіна [16]

ДОДАТОК В**Посилання на анкету для батьків**

https://docs.google.com/document/d/1Dk5fLb9qovvdTu6x4syMWBIQcgofNP8_hxsW4nQC0SY/edit?usp=sharing